Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Hallintovaliokunnan pyyntö; kirjallinen asiantuntijalausunto HE 15/2025 vp.

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto

1 Asian tausta

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Lausuttavana olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimivaltuuksien rajattua laajentamista. Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluviin rikoksiin lisättäisiin ihmiskaupparikokset rajavalvonnan, Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan tai Rajavartiolaitokselle säädetyn valvontatehtävän suorittamisen yhteydessä ilman liityntää laittoman maahantulon järjestämisrikoksiin.

Lisäksi ehdotetaan, että Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluviin rikoksiin lisättäisiin rajavalvonnan, Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan tai Rajavartiolaitokselle säädetyn valvontatehtävän suorittamisen yhteydessä rahanpesurikos silloin, kun epäillyn rikoksen esirikos on Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluva rikos tai kätkemisrikoksen esirikos eli varkaus-, kavallus-, ryöstö-, kiristys-, petos-, kiskonta- tai maksuvälinepetosrikos.

Televalvonnan, muun peitellyn tiedonhankinnan kuin peitellyn tiedonhankinnan tietoverkossa ja henkilön teknisen seurannan toimivaltuuksia rikoksen estämiseksi ja selvittämiseksi ehdotetaan laajennettaviksi kaikkiin sellaisiin Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluviin rikoksiin, joiden enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, lukuun ottamatta tiettyjä esityksessä mainittuja poikkeuksia.

Lisäksi Rajavartiolaitokselle ehdotetaan yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitetoiminnan ja yksinomaan tietoverkossa tehtävän valeoston toimivaltuuksia sekä oikeutta toteuttaa ohjattua tietolähdetoimintaa.

Hallituksen esityksen tavoitteena on parantaa Rajavartiolaitoksen rikoksen estämis- ja selvittämiskykyä. Ehdotuksilla pyritään vastaamaan muuttuneen toimintaympäristön vaatimuksiin yhä vahvemmin kansainvälistyvän ja tietoverkoissa tapahtuvan tai sähköisiä palveluja hyväksi käyttävän rikollisuuden torjumiseksi.

2 Asiantuntijalausunto

Hallituksen esitysluonnoksen taustaa, tavoitteita ja Rajavartiolaitoksen suorituskyvyn parantamista muuttuneessa toimintaympäristössä on pidettävä tärkeinä ja kannatettavina.

Rikostorjunnan toimintaympäristön muutokset, uudet rikosilmiöt, rikollisuuden kansainvälistyminen ja entistä laajemmat rikoskokonaisuudet haastavat esitutkintaviranomaisten toimintaa tietoverkoissa ja realimaailmassa, joiden muodostamiin haasteisiin toimivaltaisten viranomaisten on pystyttävä vastaamaan.

2.1 Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvat rikokset

Rajavartiolaitoksen toimivaltaan kuuluviin rikoksiin lisätään ehdotuksen mukaisesti oikeus suorittaa esitutkinta rahanpesurikoksen ja -rikkomuksen osalta, silloin kun rikoksen esirikos on Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluva rikos tai kätkemisrikos. Rajavartiolaitoksen toimivaltaan ehdotettavien rahanpesurikos- tai rahanpesurikkomusepäilyjen tulee liittyä Rajavartiolaitoksen valvontatoimintaan ja sen rikostorjuntatehtäviin.

Poliisi on sisäisen turvallisuuden ja rikostorjunnan yleisviranomainen. Sen vuoksi poliisilla tulee tilannekuvan ylläpitämiseksi ja operaatioiden turvallisuuden takaamiseksi olla riittävät tiedot Suomen maaperällä käynnissä olevista rikostorjunta- ja esitutkintakokonaisuuksista ja estämisessä ja paljastamisessa käytettävistä keinoista.

Rajavartiolaitoksen toimivaltuudet tutkittavana olevien rikosten osalta laajenevat ja samalla korostuvat tutkintajärjestelyistä ja tutkinnan yhteistyöstä sopimiseen liittyvät seikat. Ilmoitusvelvollisuudesta ja tutkintajärjestelyistä sopiminen edellyttää määrittelyä ja selkeää prosessia, jossa kokonaisuus tulee riittävän kattavasti huomioitua.

Rajavartiolaitoksen ilmoitusvelvollisuus näiden uusien nyt säädettävien toimivaltuuksien osalta tulee varmistetuksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 7 §:ssä, jossa säädetään Rajavartiolaitoksen ilmoitusvelvollisuudesta poliisille rikoksen estämiseen ja selvittämiseen liittyvän toiminnan aloittamisesta sekä siihen liittyvien salaisten tiedonhankintakeinojen ja salaisten pakkokeinojen käyttämisestä ja edelleen 8§:ssä varmistuu ja mahdollistuu rikosten estämisen ja selvittämisen siirtäminen poliisille.

2.2 Rajavartiolaitoksen toimivaltuudet salaisten pakko- ja tiedonhankintakeinojen osalta

On tärkeää, että esitutkintaviranomaisten salaisiin tiedonhankintakeinoihin ja salaisiin pakkokeinoihin liittyvä lainsäädäntö on mahdollisimman yhdenmukaista. PTR-viranomaiset (Poliisi, Tulli, Rajavartiolaitos) tekevät tiivistä yhteistyötä rikostorjunnassa ja tähän yhteistyöhön kuuluu myös paljon salaisiin tiedonhankintakeinoihin liittyvää yhteistyötä ja -toimintaa.

Poliisihallitus on aiemmin Sisäministeriölle toimittamassaan lausunnossa (POL-2024-159235) tuonut esille, että peitetoiminnan laajentamista koskeva päätös tulisi saattaa keinosta alun perin päättäneen ratkaistavaksi. Hallituksen esityksen perusteluja ja säännöksen sanamuotoa on nyt muutettu siten, että se vastaa laajentamisesta päättämisen osalta asiallisesti poliisilain säännöstä.

Keskusrikospoliisi on hallintovaliokunnalle antamassaan lausunnossa todennut, että hallituksen esityksessä Rajavartiolaitokselle ehdotetaan uudessa 34 g §:ssä toimivaltaa laa-

jentaa yksinomaan tietoverkossa tehtävä peitetoiminta myös törkeään laittoman maahantulon järjestämiseen. Tällaista toimivaltaa poliisilla ei poliisilain 5 luvun 28 §:n 2 momentin mukaan ole. Poliisilla tulee olla rikostorjunnan yleisviranomaisena sama oikeus kohdentaa yksinomaan tietoverkossa tehtävää peitetoimintaa mainittuun rikokseen ja tästä pitää tulevaisuudessa säätää.

Laajennettaessa Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia tietolähdetoiminnan, yksinomaan tietoverkossa tehtävän peitellyn tiedonhankinnan ja valeoston osalta, tulee koulutuksen avulla varmistaa, että toimivaltuutta käyttävät rajavartiomiehet on riittävästi perehdytetty tietolähdetoimintaan sekä tietoverkossa tehtävän valeosto, peitellyn tiedonhankinnan ja peitetoiminnan eroavaisuuksiin.

Salaisia tiedonhankinta- ja pakkokeinoja käyttävillä esitutkintaviranomaisilla tulee olla yhteinen näkemys tietolähdetoiminnasta, palkkioiden maksusta, tietolähteen ohjatusta käytöstä ja tietoverkossa toteutettavan peitellyn tiedonhankinnan rajoista suhteessa yksinomaan tietoverkossa toteutettavaan peitetoimintaan ja valeostoon ja reaalimaailman peitetoimintaan ja valeostoon.

Poliisi vastaa valtakunnallisesti salaisten pakkokeinojen ja tiedonhankintakeinojen koulutuksista. Totean, että Valtioneuvoston asetuksen esitutkinnasta, pakkokeinoista ja salaisesta tiedonhankinnan (13.2.2014/122) 3 luvun 21§:n mukaisesti Poliisihallitus on asettanut esitutkintaviranomaisista ja Suojelupoliisin edustajasta koostuvan salaisen tiedonhankinnan seurantaryhmän, jonka tehtävä on muun muassa toiminnan, yhteistyön ja koulutuksen seuranta.

Poliisilla on sisäisen turvallisuuden ja rikostorjunnan yleisviranomaisena tarve saada riittävän ajoissa ja toiminnan käynnistymistä harkittaessa tietoonsa muilla esitutkintaviranomaisilla vireillä olevat toimet vakavien rikosten estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tiedot salaisten tiedonhankintakeinojen ja salaisten pakkokeinojen käyttämisestä esitutkintaviranomaisten päällekkäisen toiminnan estämiseksi, tilannekuvan muodostamiseksi ja operaatioiden turvallisuuden takaamiseksi.

Ajantasaiset toimivaltuudet ja tiedonhankinta keinot luovat edellytykset tehokkaalle ennalta estävälle ja paljastavalle toiminnalle sekä mahdollistavat ilmi tulleiden rikosten tutkinnan ja edelleen rikosvastuun toteutumisen.

Rajavartiolaitokselle ehdotettuja uusia toimivaltuuksia on pidettävä kannatettavina.

Poliisitarkastaja, Tuomas Pöyhönen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 06.05.2025 klo 08:51. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Poliisihallitus
Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo
kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi
Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi